

İQTİSADIYYAT

UOT 321(091)

ƏMƏLİYYAT-AXTARIŞ HÜQUQ MÜNASİBƏTLƏRİNİN
MƏZMUNU VƏ BƏZİ SPESİFİK CƏHƏTLƏRİ

E.Q.NƏBİYEV

Bakı Dövlət Universiteti
nebiyevbay@gmail.com

Məqalədə əməliyyat-axtarış hüquq münasibətlərinin hüquqi əsasını təşkil edən qanunvericilik aktlarına toxunulur, bu münasibətlərin bəzi özünəməxsus cəhətləri araşdırılır, belə cəhətlərin həmin münasibətlərin hüquqi təbiətindən irəli gəlməsi və onların xarakterinə və məzmununa öz təsirini göstərməsi qeyd olunur. "Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında" AR Qanunu əsasında sözügedən hüquq münasibətlərinin obyektinə nəzər salınır, həmin münasibətlərə daxil olan tərəflərin subyektiv hüquq və vəzifələri təhlil olunur və bu səpkidə səciyyəvi cəhətlər göstərilir, subyektiv hüquqların və yuridik vəzifələrin qarşılıqlı əlaqədə çıxış etməsi vurğulanır.

Açar sözlər: əməliyyat-axtarış fəaliyyəti, hüquq münasibətləri, əməliyyat-axtarış hüquq münasibətləri, subyektiv hüquqlar, yuridik vəzifələr, əməliyyat-axtarış tədbirləri.

Hüququn bütün sahələrində olduğu kimi əməliyyat-axtarış hüququnda da hüquq münasibətləri nəzəri və praktiki əhəmiyyət kəsb edən mühüm məsələlərdən biridir. Davranışın hüquqi tənzimlənməsi mexanizmində mühüm rol oynayan bu spesifik münasibətlər pozitiv hüquq normaları əsasında əməliyyat-axtarış fəaliyyəti (bundan sonra ƏAF - E.N.) çərçivəsində yaranır. Dövlət fəaliyyətinin bu istiqamətinin hüquqi əsasını hüquq mühafizə və xüsusi xidmət orqanları sistemini, onların məzmunu və qaydasını, vəzifəli şəxslərin hüquq və səlahiyyətlərini müəyyən edən və tənzimləyən qanunvericilik aktları təşkil edir. ƏAF çərçivəsində hüquq münasibətləri ilə əhatə olunan subyektiv hüquq və vəzifələr əməliyyat-axtarış və müəyyən qədər prosesual qanunvericiliklə nəzərdə tutulur.

Bu növ hüquq münasibətləri bir sıra özünəməxsus cəhətləri ilə səciyyələnir və bu özünəməxsusluq bu münasibətlərin hüquqi təbiətindən irəli gələrək onların xarakterinə və məzmununa öz təsirini göstərir. AR-nın 28 oktyabr 1999-cu il tarixli "Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında" Qanununda bu yönmədə müxtəlif subyektlər arasında yaranan hüquq münasibətləri tənzimlənir. Bunlar dövlət orqanları, onların vəzifəli şəxsləri, əməliyyat-axtarış funksiyala-

nının realizəsində iştirak edən və bu fəaliyyətin həyata keçirilməsinə cəlb olunmuş şəxslərdir.

Əməliyyat-axtarış hüquq münasibətləri (bundan sonra ƏAH münasibətləri - E.N.) bu gün yaranmamışdır. Hüquq münasibətindən bəhs edən L.S.Ya-viç onun faktiki münasibətlərin hüquqi formasının spesifik əlaməti olduğunu göstərərək tarixi xarakter daşdığını bildirmişdir (12,34). Bu münasibətlər qədim dövrdə yaranmış və təkamül yolu ilə bütün tarixi mərhələlərdən keçmişdir. Bu dövrdən başlayaraq ƏAF-in, onun ayrı-ayrı növlərinin əlamətlərinə təsadüf olunur ki, bu da belə yönümdə faktiki münasibətlərin yarandığını göstərir. Hələ qədim dövrdə bu hüquq münasibətləri normativ göstərişlər forması almış təbii hüquq və münasibətlərdən, adət və ənənələrdən irəli gəlmişdir. Məhz bu da insanların, cəmiyyətin və dövlətin təhlükəsizliyinin təmin olunması zərurəti ilə bağlı olmuşdur.

Məlumdur ki, insanların hüquq və azadlıqları qanunla qorunur. Onların qeyri-qanuni məhdudlaşdırılması və ya pozulması isə məsuliyyətə səbəb olur. Odur ki, dövlət orqanları, səlahiyyətli şəxslər bu yönümdə öz fəaliyyətini həyata keçirdiyi zaman belə hüquq münasibətlərində olarkən insanların hüquq və azadlıqlarının sərhədlərini bilməli və onları keçməməlidirlər. Öz növbəsində bu hüquqlardan müvafiq vəzifələr (başqa insanlara, cəmiyyətə, dövlətə zərər vurmamaq vəzifəsi) irəli gəlir. Göründüyü kimi, dövlət fəaliyyətinin digər növləri kimi ƏAF də insanların təbii hüquqlarının təmin olunmasına yönəlmişdir.

A.V.Kudryavtsevin qeyd etdiyi kimi, göstərilən fəaliyyətin imkanlarından istifadə etmədən həmin hüquqların effektiv müdafiəsi mümkünsüzdür (7, 57). ƏAF həyata keçirilən zaman onun subyektü üçün müəyyən olunmuş qadağalar həmin sərhədləri bildirməklə əməliyyat-axtarış hüquq münasibətlərinin mövcudluğunu göstərir. Məs., şəxsin razılığı olmadan onun barəsində məlumatların toplanılması qadağandır. Əsas insan və vətəndaş hüquqlarından biri olan bu müddəə AR Konstitusiyasının 32-ci maddəsində, eləcə də “İnformasiya əldə etmək haqqında” AR Qanununun 6.2-ci maddəsində təsbit olunmuşdur.

Bunu “Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında” Qanunun 13-cü maddəsinin 1-ci hissəsindən də sezmək olar. Burada deyilir ki, “Qanunla mühafizə edilən yazışma, telefon, poçt-teleqraf və digər rabitə üsulları ilə ötürülən məlumatların sirlərinin qorunması, eləcə də mənzil toxunulmazlığı ilə əlaqədar əməliyyat-axtarış tədbirlərinin tətbiqinə, ancaq cinayət hazırlayan, cinayət törətməyə sui-qəsd edən, cinayət törədən, həmçinin məhkəmə, istintaq və ya təhqiqat orqanlarından gizlənən, cəza çəkməkdən boyun qaçıran şəxslər barədə məlumat toplamaq, habelə oğurlanmış əmlakı tapmaq, dəlillərin gizlədilməsinin və məhv edilməsinin qarşısını almaq məqsədi ilə tətbiq edilən tədbirlər nəticəsində əldə olunmuş məlumatların cinayət işi üzrə sübut ola biləcəyini və axtarılan şəxslərin tutula biləcəyini güman etmək üçün kifayət qədər əsas olduğu halda icazə verilir.” Bu müddəə həmin sərhədi aydın şəkildə göstərir.

Səlahiyyət baxımdan ƏAH münasibətlərində ƏAF-in subyektü müəyyən qədər qarşı tərəfdən üstün olsa da qanun onun səlahiyyətlərinin həddini müəy-

yən edir və bununla qarşı tərəfin qanuni mənafeələrini qoruyur. Belə ki, Qanunun 8-ci maddəsi ƏAF-in subyektlərinin səlahiyyət həddini göstərərək onlara bu səlahiyyətlərin icrası zamanı insanların həyatını, sağlamlığını, əmlakını və qanuni mənafeələrini təhlükə altına alan hərəkətlərə yol verməsinə; hər hansı bir şəxsi qanun pozuntularına təhrik etməsinə; zor işlədilməsinə, hədələməsinə və şantaj etməsinə, habelə insan və vətəndaşların hüquq və azadlıqlarını, qanunla müdafiə olunan mənafeələrini məhdudlaşdıran digər qanunsuz hərəkətlərə əl atmasına; səlahiyyətindən kənara çıxan tədbirləri həyata keçirməsinə qadağan edir.

Qanunun 16-cı maddəsinin VI hissəsində vəzifələrdən biri kimi açılmamış cinayətlər üzrə insanların təhlükəsizliyinə və ya istintaqa ziyan vura biləcək əməliyyat-axtarış tədbirləri (bundan sonra ƏAT - E.N.) nəticəsində əldə edilmiş məlumatların yayılmasının yolverilməzliyi təsbit olunur. Bu maddədən həm insanların bir sıra konstitusion hüquqlarını, həm də istintaqın maraqlarını sezmək olar. Burada hər kəsin təhlükəsiz yaşamaq hüququ, şəxsi toxunulmazlıq hüququ, hər kəsin şəxsi və ailə həyatının sirlərini saxlamaq hüququ, ibtidai istintaq məlumatlarını yaymamaq vəzifəsi təsbit olunur. Sonuncu hala əməl olunmaması cinayət məsuliyyəti yaradır (AR CM-nin 300-cü maddəsi).

ƏAF-in subyektlərinin vəzifələri sırasında bu fəaliyyət növünü həyata keçirərkən konspirasiya qaydalarına riayət edilməsi üçün müvafiq tədbirlər görmək (6-cı maddənin 6-cı bəndi), öz qulluq mövqeyinə görə məxfi məlumatlara və ya xüsusi icazə tələb edən işlərə buraxılan şəxsləri yoxlamaq (həmin maddənin 7-ci bəndi) vəzifələrini göstərmək olar. “Əməliyyat-axtarış fəaliyyətini həyata keçirən orqanlar və onların vəzifəli şəxsləri fiziki və hüquqi şəxslərdən onların qanuni tələblərinin sözsüz yerinə yetirilməsini tələb etmək hüququna malikdirlər və bu yazılı və ya şifahi şəkildə ifadə oluna bilər və mütləq yerinə yetirilməlidir” (4,193).

Həmin Qanunun 5-ci maddəsinin III hissəsində, 8-ci maddəsinin 4-cü bəndində, 13 maddəsinin III hissəsində ƏAF-in subyektlərinin səlahiyyətlərinin həddi göstərilir, bununla bağlı qadağalar sadalanır və qeyd olunur ki, bu vəzifəni həyata keçirən subyektlər və şəxslər həmin orqanların səlahiyyətlərindən kənara çıxa bilməz. Qanunda sadalanan və təsbit olunan insanların hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsini müvafiq vəzifəli şəxslər təmin etməlidir. ƏAF-in subyektləri öz vəzifələrini həyata keçirərkən səlahiyyətlərini aşmamalı, sui-istifadə hallarına yol verməməli, qarşı tərəfin hüquqlarını pozmamalı, onlarla nəzakətli davranmalıdır. Sadalanan tələblərdən hər hansı biri pozulduğu təqdirdə qarşı tərəf şikayət etmək hüququ əldə edir ki, bu da ƏAH münasibətlərinin məzmunundan irəli gəlir.

Həmin kontekstdə davranış modeli ilə bağlı məsələyə nəzər salmaq vacibdir. İnsanların qarşılıqlı hərəkətlərini əks etdirən hüquq normaları müəyyən hüquq münasibətlərinin modelini müəyyən edir (11, 288). Əməliyyat-axtarış qanunvericiliyindən görmək olar ki, sözügedən münasibətlərin məzmununu onun iştirakçılarının davranışı təşkil edir. Bu davranış modelini “Əməliyyat-

axtarış fəaliyyəti haqqında” Qanundan sezmək olar. A.V.Kudryavtsevin qeyd etdiyi kimi, “belə davranış hüquq normasının tələblərindən kənara çıxırsa o zaman ictimai münasibətin özü də öz modelindən - hüquq münasibətindən kənara çıxır” (7,56). ƏAH münasibətlərinin modelinin strukturu iki tərəfin və müxtəlif şəxslərin iştirakını tələb edir. Belə hüquq münasibətlərinin subyektləri arasında hüquqi əlaqənin olması zəruri əlamətdir. Burada hakimiyyət münasibətləri hüquq münasibətləri ilə çulğalaşmış şəkildə yan-yanı mövcuddur ki, bu da həmin hüquq münasibətlərinin səciyyəvi cəhətlərindən biridir.

Sözügədən Qanunda tərəflərin qarşılıqlı hərəkətləri onların hüquq və vəzifələrində öz ifadəsini tapır. Başqa sözlə desək, bu hüquq münasibətlərində subyektiv hüquqlar və yuridik vəzifələr qarşılıqlı əlaqədə çıxış edir. “Hüquq münasibətlərində subyektiv hüququn olması hüquqi vəzifələrin də olmasını nəzərdə tutur” (8, 306). ƏAH münasibətlərinin vəzifələrlə əlaqəli olmasını həm də onda görmək olur ki, ƏAF-in vəzifələrinin yerinə yetirilməsi (cinayətin qarşısının alınması, hazırlanan cinayətlərin aşkar edilməsi və açılması və s.) ilə qarşıya qoyulmuş məqsədlərə nail olunur və bu münasibətlərə xitam verilir.

Konkret subyektiv hüquqlar və yuridik vəzifələr hüquq normalarından irəli gəlir və norma ilə nəzərdə tutulmuş hipoteza (şərt və ya şərtlər) olduqda onlar həyata keçirilir. Əgər hansısa tərəfin üzərinə müəyyən vəzifə qoyulursa həmin tərəf ona əməl etməlidir. Əks təqdirdə qarşı tərəf şikayət etmək hüququna malikdir. Məs., “Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında” Qanunun 8-ci maddəsinin 3-cü bəndində ƏAF-in subyektinə zor işlətmək, hədələmək, şantaj etmək və s. qadağandır. Belə qadağa pozulduqda qarşı tərəf şikayət etmək hüququna malik olur. Bu da həmin növ hüquq münasibətlərində tərəflərin hüquq və vəzifələrini göstərir.

Tərəflərin hüquq və vəzifələrini sözügədən Qanunun 16-cı maddəsinin II və III hissələrindən də müəyyən etmək olar. Belə ki, II hissədə göstərilir ki, “Əməliyyat-axtarış tədbirlərinin həyata keçirilməsi nəticəsində əldə edilmiş məlumatlar bu tədbirlərin məqsədlərinə uyğun olmadıqda onların aşkar edilməsi və ya hüquqi və fiziki şəxslərin əleyhinə istifadə edilməsi qadağandır.” Səlahiyyətli şəxslər üçün qoyulan bu qadağa onların müvafiq vəzifəsini, qarşı tərəfin isə müvafiq hüququnu (hüquqları pozulduqda şikayət etmək hüququnu) şərtləndirir. Həmin maddənin III hissəsi isə qarşı tərəfin hüquqlarından bəhs edərək göstərir ki, “Şəxs haqqında xüsusi texnikanın köməyi ilə əldə edilmiş məlumat açıqlandıqda həmin şəxs bu məlumatın qanunsuz əldə edilməsinə və ya əməliyyat-axtarış tədbirinin həyata keçirilməsində xüsusi texnikanın tətbiqinə icazə alınmasına əsaslanaraq ifadələrindən imtina və məhkəməyə şikayət edə bilər”.

Tərəflərin qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş öz hüquq və vəzifələrinə ciddi əməl olunmasını təmin edən idarədənəzarət (Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Milli Məclis, Nazirlər Kabineti) və idarədaxili nəzarət növləri də mövcuddur. ƏAF-in subyektləri tərəfindən qanunların icrasına prokuror nəzarəti nəzərdə tutulmuşdur (Qanunun 20-ci maddəsi).

Qanunla ƏAF-in subyektinin üzərinə müəyyən qadağaların qoyulması (4-cü maddənin 1-ci hissəsinin 1-ci və 2-ci bəndləri, həmin maddənin 2-ci və 3-cü hissələri, 8-ci maddəsi) və bir sıra maddələrdə (4-cü maddənin 1-ci hissəsinin 1-ci bəndində, həmin maddənin 2-ci hissəsində, 6-cı maddədə, 16-cı maddənin 2-ci hissəsində və s.) onların vəzifələrinin sadalanması əslində qarşı tərəfin hüquq və azadlıqlarının təmin olunmasına yönəlmişdir. Belə ki, 4-cü maddənin 1-ci hissəsinin 2-ci bəndində insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təminatlarına toxunulmaq göstərilir ki, “hər hansı şəxsin razılığı olmadan onun şəxsi həyatının toxunulmazlığına, o cümlədən şəxsi və ailə həyatının sirrinə, habelə onun şərəf və ləyaqətinə dair əldə edilmiş məlumatları yaymaq qadağandır”.

Bunu həm də Qanunun 4-cü maddəsinin IV hissəsindən də sezmək olar. Burada deyilir ki, “əməliyyat-axtarış fəaliyyəti subyektinin hərəkəti nəticəsində hüquq və azadlıqları pozulmuş hər bir şəxs həmin əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin subyektinin tabe olduğu yuxarı orqanın rəhbərinə, prokurora və ya məhkəməyə şikayət etmək hüququna malikdir.” Qanunverici bu norma ilə ƏAF-in subyektlərindən insanların hüquq və azadlıqlarına diqqətlə yanaşmağı, onları pozmağa tələb edir. Göründüyü kimi subyektlərin davranışı, onların hüquq və vəzifələri həmin münasibətlərin məzmununu təşkil edir.

Bu xüsusda ilk növbədə əməliyyat-axtarış hüquq münasibətlərinin obyektinə nəzər salmaq lazımdır. Obyekt qisminə ƏAF-in vəzifələrinə aid məsələlər çıxış edir. Məlum olduğu kimi, müəyyən hərəkətləri etmək və ya hərəkətlərdən çəkinmək hüquq münasibətlərinin obyektini hesab olunur. Hərəkətlər hüquq münasibətlərində həm bu münasibətlərin məzmununu kimi, həm də hüquq münasibətlərinin obyektini qismində çıxış edir (8, 307). Məhz bu, ƏAF-in subyektinin qarşısında duran vəzifəsindən irəli gələn hərəkətləri tələb etmək hüququ ilə bağlıdır. Belə halda ƏAF-in səlahiyyətli subyektini qarşı tərəfdən qanunla müəyyən olunmuş müəyyən hərəkətləri (göstərişlərinə tabe olmaq hərəkətlərini) tələb edə bilər. Qarşı tərəfin hərəkətləri də bu münasibətlərin obyektini ola bilər. Məs., ƏAH münasibətləri şəxsin məhkəmə, istintaq və təhqiqat orqanlarından gizlənməsi, cəza çəkməkdən boyun qaçırması və b. bu kimi hərəkətləri əsasında yaranır. Burada bir tərəfin (ƏAF-in səlahiyyətli subyektinin) hərəkətləri Qanunda nəzərdə tutulmuş vəzifələrin yerinə yetirilməsinə, qarşı tərəfin hərəkətləri isə əksinə - məsuliyyətdən, cəza çəkməkdən boyun qaçırmasına yönəlmişdir. Göründüyü kimi, müəyyən fəaliyyətdə, davranışda ifadə olunan hüququn subyektlərinin hərəkətləri hüquq münasibətlərinin obyektini sayıla bilər.

Bununla əlaqədar hüquqi ədəbiyyatında əməliyyat-axtarış prosesinin obyektini kimi fiziki şəxslərin göstərilməsi və onlarla subyektlər arasında müəyyən əlaqələrin yaranması fikri ilə tam razılaşmaq olmur (9,52). Əgər söhbət əməliyyat-axtarış hüquq münasibətlərindən gedirsə, yuxarıda qeyd olunduğu kimi hüquq münasibətlərində iki əsas tərəf mövcuddur, bu münasibətlərin obyektini isə hüquq münasibətlərinin obyektini haqqında nəzəri yanaşmalarla həmahənglik təşkil edir. Bu xüsusda prof. M.Məlikovanın qeyd etdiyi kimi, hüquq münasibətlərinin obyektini “elə maddi, mənəvi və başqa sosial nemətlərdir ki, həmin

münasibətlərin iştirakçılarının subyektiv hüquq və vəzifələri onların mühafizəsinə, yaxud istifadəsinə yönəlmişdir” (8, 306).

Göründüyü kimi, əməliyyat-axtarış qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş tərəflərin hüquq və vəzifələri ƏAF-lə sıx əlaqədədir. Bu qanunvericiliyin müdaxilələrindən görmək olur ki, əməliyyat-axtarış hüquq münasibətləri ilk növbədə mühafizəedici xarakter daşıyır. Mühafizəedici hüquq münasibətlərinin spesifik cəhəti onun xüsusi yönündə (cəmiyyətin, dövlətin və ya vətəndaşların mənafeələrinin mühafizəsində), onların iradəvi xarakterinin özünəməxsusluğunda (hüquqpozma törədən iradəsinə təsirində), subyekt tərkibində (səlahiyyətli və tabeli, zərərçəkən və təqsirli tərəflər) ifadə olunur (10, 219). Subyektiv hüquqa malik olan səlahiyyətli şəxs hüquq norması ilə qarşı tərəfin üzərinə qoyulmuş yuridik vəzifənin yerinə yetirilməsini tələb edə bilər.

Belə ki, ƏAF-in məzmunu cinayətkarlığa qarşı mübarizə aparan ƏAF-in subyektlərinin fəaliyyətindən, bu fəaliyyətin həyata keçirilməsi ilə bağlı tənzimlənən, yaranan, davam edən və ya xitam olunan, eləcə də əməliyyat-axtarış qanunvericiliyi ilə mühafizə olunan və təmin edilən ictimai münasibətlərdən ibarətdir. Bu da onu göstərir ki, əməliyyat-axtarış hüquq münasibətlərinin yaranmasına səbəb olan hallar, faktlar ƏAF-in vəzifələri ilə birbaşa bağlıdır (hazırlanan və törədilən cinayətlərin qarşısının alınması, törədilmiş cinayətlərin aşkar edilməsi və açılması, cinayətləri hazırlayan, törədən və ya törətmiş şəxslərin müəyyən edilməsi, məhkəmə, istintaq və təhqiqat orqanlarından gizlədən, cəza çəkməkdən boyun qaçıran və ya itkin düşən şəxslərin axtarılması), onun vəzifələrindən irəli gəlir (naməlum meyitlərin şəxsiyyətinin müəyyən edilməsi). Məs., baş vermiş cinayət barədə qonşular, qohumlar, dostlar arasında sorğu keçirilməsi ƏAF olaraq məhz bu münasibətlər çərçivəsində həyata keçirilir.

“Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında” Qanunda ƏAF-in subyektlərinin hüquqları təsbit olunur. ƏAF-in səlahiyyətli subyektləri öz xidməti funksiyasını həyata keçirməklə ƏAF münasibətlərinə daxil olur. Belə ki, Qanunun 10-cu maddəsinin IV hissəsinin 1-ci bəndi ƏAF-in subyektlərinə şəxsin telefon danışıqlarına qulaq asmaq, poçt, teleqraf və digər göndərişlərini yoxlamaq, texniki vasitə kanallarından və digər texniki vasitələrdən informasiyanı çıxarmaq, habelə insanların güdülməsi kimi hüquqlar verir. 2-ci bənddə göstərilir ki, müəyyən olunmuş hallarda (bu hallar sadalanır) ƏAF-in subyektləri yaşayış binalarına, habelə digər qapalı tikililərə, gurgülərə və torpaq sahələrinə baxış keçirə bilərlər. Qanunun 21-ci maddəsində əməliyyat-axtarış tədbirlərinin həyata keçirilməsi zamanı qanunçuluğun pozulmasına görə məsuliyyət nəzərdə tutulmuşdur. Burada bir tərəfdən, səlahiyyətli subyektlərin hüquqları göstərilir (məs., ƏAF zamanı fiziki və hüquqi şəxslərin yaşayış və qeyri-yaşayış binalarından və otaqlarından, nəqliyyat vasitələrindən və digər əmlakından istifadə etmək hüququ), digər tərəfdən isə onların sui-istifadə hallarının (məs., zor işlətmək, hədələmək, şantaj etmək hallarının) qarşısı alınır.

Qanunda, həmçinin ƏAF-in subyektlərinin vəzifələrinə xüsusi diqqət

verilir. Bunu bir sıra normalardan görmək olur. Belə ki, 4-cü maddənin V hissəsi müəyyən qaydalara və şərtlərə əməl etməklə ƏAF-in subyektinin üzərinə əməliyyat-qeydiyyat işinin məzmunu ilə şikayətçini tanış etmək vəzifəsi qoyur. ƏAF-in subyektinin bu vəzifəsi qarşı tərəfin əməliyyat-qeydiyyat işinin məzmunu ilə tanış olmaq hüququna malik olmasından irəli gəlir. Bu da tərəflər arasında müvafiq hüquqların yaranmasını nəzərdə tutur.

Beləliklə, əməliyyat-axtarış qanunvericiliyi tərəflərin subyektiv hüquqları və vəzifələrini müəyyən etməklə onlar arasında hüquqi əlaqənin olduğunu bildirir ki, bu da əməliyyat-axtarış hüquq münasibətlərinin yaranmasını şərtləndirir. Deyilənləri əsas götürərək, əməliyyat-axtarış hüquq münasibətlərini faktiki münasibətlərin hüquqi forması kimi pozitiv hüquq normaları əsasında yaranan, dövlət tərəfindən mühafizə olunan, iştirakçıları qarşılıqlı subyektiv hüquq və yuridik vəzifələrə malik olan spesifik ictimai münasibətlər kimi xarakterizə etmək olur.

ƏDƏBİYYAT

1. AR Konstitusiyası. B.: Ədliyyə Nəşriyyat Evi, 2009.
2. AR Cinayət Məcəlləsi “Hüquq ədəbiyyatı” nəşriyyatı B., 2000, 352 s.
3. “Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti” haqqında AR Qanunu //www.e/qanun.az
4. Əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin əsasları. Mühazirələr toplusu. Dərs vəsaiti. Bakı: Mütərcim, 2008, 372 s.
5. “İnformasiya əldə etmək haqqında” AR Qanunu //www.e.qanun.az
6. Курс лекций по общей теории права / Под общ. ред. В.К. Бабаева. Н.Новгород: Нижегород. ВШ МВД РФ, 1993, 544 с.
7. Кудрявцев А.В. Оперативно-розыскные правоотношения: сущность и юридическое своеобразие. /Вестник Владимирского Юридического Института. 3(8) 2008, с. 55-60.
8. Мәлікova M.. Dövlət və hüquq nəzəriyyəsi. Bakı, 1988, 379 s.
9. Основы оперативно-розыскной деятельности. Учебник для юридических вузов. Издание второе, исправленное и дополненное. Под общей ред. В.Б.Рущайло. Санкт-Петербург, 2000, 720 с.
10. Радько Т.Н. Теория государства и права: Учебник для бакалавров. М.: Проспект. 2012, 496 с.
11. Теория государства и права. Л.: Ленинградский университет, 1982, 382 с.
12. Явич Л.С. Право и общественные отношения. М.: Юрид.лит., 1971, 152 с.

СОДЕРЖАНИЕ И НЕКОТОРЫЕ СПЕЦИФИЧЕСКИЕ ЧЕРТЫ ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНЫХ ПРАВООТНОШЕНИЙ

Е.Г.НАБИЕВ

РЕЗЮМЕ

В статье затрагиваются законодательные акты, составляющие правовую основу оперативно-розыскных правоотношений, рассматриваются некоторые специфические черты этих правоотношений, которые вытекают из их правовой природы и оказывают влияние на характер и содержание этих правоотношений. На основе Закона «Об оперативно-розыскной деятельности» АР обращается внимание на объект оперативно-розыскных правоотношений, анализируются субъективные права и обязанности сторон,

вступающих в эти правоотношения и в этом контексте указываются на некоторые особенности и взаимодействие субъективных прав и юридических обязанностей.

Ключевые слова: оперативно-розыскная деятельность, правоотношения, оперативно-розыскные правоотношения, субъективные права, юридические обязанности, оперативно-розыскные мероприятия.

CONTENT AND SOME SPECIFIC FEATURES OF LEGAL OPERATIONS

E.Q.NABIYEV

SUMMARY

In the article, legislative acts which constitute the basis of legal operational search relations was mentioned and some specific features of this legal relations, which is made from the legal nature and affects the format and content if these relations also was reviewed.

On basis of the Law of the Republic of Azerbaijan "Operational search performance", in the article attention was paid on the object of legal operational search relations, subjective rights and responsibilities of the parties which engage with these legal relations was analyzed. In addition, some features and interaction of subjective rights and legal responsibilities were described.

Key words: operational search performance, legal relations, legal operational search relations, subjective rights, legal responsibilities, operational search activity